

■ Ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Ἀγιολόγιο τῆς Ἀνατολῆς

**Ὁ Ἅγιος Κλήμης Ἀχιριδῶν¹,
πρῶτος Ἐπίσκοπος Βουλγαρίας
καὶ οἱ μαθητὲς τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου:
Γοράζδος, Ναούμ, Ἀγγελάριος καὶ Σάββας²
† 27ῆ Ἰουλίου 916**

Ὁ Ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Κλήμης ἦταν πιθανῶς σλαβικῆς καταγωγῆς³ καὶ γεννήθηκε περὶ τὸ 840.

Ἐγινε ἐνωρὶς μαθητῆς τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου († Μνήμη: 11ῆ Μαΐου, βλ. *ἔδω*) καὶ προσεπάθησε σὲ ὅλη του τὴν ζωὴ νὰ μιμῆται ἐν πᾶσι τὸν πνευματικὸ Πατέρα του.

Ἀπὸ τὸν Μεθόδιο καὶ τὸν ἀδελφὸ του Κωνσταντῖνο προσέλαβε τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ἱερά Γράμματα καὶ τὸν φλογερὸ πόθο νὰ μεταδώσῃ στοὺς βαρβαρικοὺς λαοὺς τὸ Εὐαγγέλιο στὴν ἴδια τους τὴν γλῶσσα.

* * *

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀποστόλου τῶν Σλαβῶν, Ἁγίου Μεθοδίου (885), ὁ ὠρκισμένος ἐχθρὸς του, Ἐπίσκοπος Βίχινγκ, ἔστρεψε τὸ μένος του κατὰ τῶν Μαθητῶν του, διότι μέσῳ τῆς διδασκαλίας τους, ὁ Ἅγιος Μεθόδιος καὶ ἡ Ὁρθοδοξία συνέχιζαν νὰ διεισδύουν στὸν λαὸν καὶ τὸν ἐνεθάρρυναν νὰ ἀποστραφῆ τὴν φραγκικὴ ἐπίδρασι.

Τοὺς κατέδωσε στὸν Σβιατοπλούκ, κατηγορήσας αὐτοὺς γιὰ συνωμοσία. Ὠδηγήθηκαν στὸν ἡγεμόνα. Ὁ Κλήμης καὶ ὁ Γοράζδος τοῦ ἐξήγησαν, ὅτι δὲν εἶχαν καμμία πρόθεσι νὰ στασιάσουν κατὰ τῆς ἀθθεντίας του, ἀλλὰ εἶχαν στόχο νὰ ὑπερασπισθοῦν τὸ Ὁρθόδοξο

δόγμα της Ἁγίας Τριάδος, ἀντιμαχόμενοι τὴν προσθήκη τοῦ Filioque.

Ὁ διεφθαρμένος ἡγεμόνας, ἀναίσθητος ἀπέναντι στὰ θεολογικὰ θέματα, παρέδωσε τοὺς Ἁγίους Ἱεραποστόλους στοὺς Γερμανούς, οἱ ὁποῖοι ἄλλους ἔσυραν μέσα σὲ ἀγκυθωτοὺς θάμνους καὶ ἄλλους ἐπούλησαν ὡς σκλάβους.

Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς βυζαντινῆς ἀποστολῆς, Γοράζδος, Κλήμης Ναοὺμ (Λαυρέντιος, βλ. *ἔδω*), Σάββας καὶ Ἀγγελάριος, ἄλυσσοδέθηκαν στὴν φυλακὴ καὶ τοὺς ἀπαγορεύθηκε νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς ιδικοὺς τους. Ἐχοντας ὅμως τὴν μυστικὴ παραμυθία τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἐνίσχυσι τῆς προσευχῆς στὴν δοκιμασία αὐτῆ, ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ δεσμά τους, ἐνῶ ὁ τόπος συγκλονίσθηκε ἀπὸ σεισμό.

Ἄντὶ νὰ ἀναγνωρίση στὸ γεγονός ἀυτὸ ἓνα θεϊκὸ σημάδι, ὁ Σβιατοπλοῦκ τοὺς ἔδεσε μὲ βαρύτερα δεσμὰ καὶ τοὺς ἐπέβαλε σὲ σκληρὴ κακομεταχείρισι. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες ἔλαβε χώρα παρόμοιο θαῦμα, ἀλλὰ ὁ ἀναίσθητος τύραννος τοὺς ἐτιμώρησε ἀκόμη περισσότερο αὐστηρά, ἀφήνοντάς τους στὸ κελλί τους καταπληγωμένους καὶ δίχως τροφή. Ἐνα ἀπόσπασμα ἀπὸ σκληροὺς καὶ ἀγροίκους στρατιῶτες τοὺς ἐξεδίωξε κατόπιν ἀπὸ τὸ βασίλειο τῆς Μοραβίας.

Ὁ Κλήμης, ὁ Ναοὺμ, ὁ Ἀγγελάριος καὶ ὁ Σάββας κατευθύνθηκαν

Ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη στὰ τέλη τοῦ 9' αἰ.

πρὸς τὸν Δούναβη, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ περάσουν στὴν Βουλγαρία. **Φ**θάνοντες σὲ ἓνα χωριό, ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ ἓναν γενναιοδωρο ἄνθρωπο, ἀλλὰ δὲν πρόλαβαν νὰ εἰσεέλθουν στὸ σπίτι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου ἀπέθανε. **Οἱ Ἅγιοι** ἀνέπεμψαν προσευχὴ στὸν Κύριο καὶ ἀμέσως τὸ παιδί ἠγέρθη, ὅπως ἄλλοτε ὁ Λάζαρος, ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπέρασαν τὸν Δούναβη καὶ ἔφθασαν στὸ Βελιγράδι, ὅπου ὁ Διοικητής, πληροφορημένος γιὰ αὐτούς, ἐφρόντισε νὰ μεταφερθοῦν χωρὶς χρονοτριβὴ στὴν αὐλὴ τοῦ Τσάρου Βόριδος (852-889), ὁ ὁποῖος εἶχε τότε μεγάλη ἐπιθυμία νὰ δεχθῆ παρόμοιους ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ⁴.

* * *

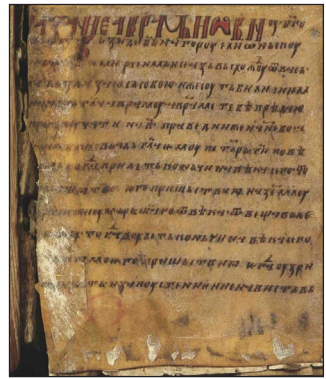
Ὁ Ἅγιος Ἡγεμόνας τοὺς ὑπεδέχθη μὲ ἐκδηλώσεις μεγάλης τιμῆς καί, εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν γιὰ τὴν ἄφιξι στὴν πατρίδα τοῦ Ὁμολογητῶν τῆς Πίστεως, ὁμοίων κατὰ πάντα μὲ τοὺς Ἀποστόλους, ἐζήτησε νὰ τοῦ διηγηθοῦν μὲ λεπτομέρειες ὅλες τὶς ταλαιπωρίες τους.

Κατὰ τὴν παραμονὴ τους στὴν αὐλὴ, ὁ Τσάρος καλοῦσε συχνὰ τοὺς Ἁγίους γιὰ νὰ τὸν κατηχοῦν στὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, στοὺς Βίους τῶν Ἁγίων καὶ στὰ καθήκοντα τοῦ χριστιανοῦ Ἡγεμόνος.

Μετὰ ἀπὸ λίγο ἐμπιστεύθηκε στὸν Κλήμεντα τὸν εὐαγγελισμό τῆς περιοχῆς Κουτμιτσέβιτσα, τῆς Ἀχρίδος καὶ τῆς Γκλαβνίτσα (885)⁵. **Χάρις** στὴν στήριξι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, ὁ Ἅγιος ἔσπειρε σύντομα τὸν εὐαγγελικὸ σπόρο καὶ συγκέντρωσε γύρω του περίπου τρεῖς χιλιάδες πεντακοσίους μαθητές.

Ταυτόχρονα μὲ τὸ Μήνυμα τῆς Σωτηρίας τοὺς ἐδίδασκε ἐπίσης τὸ ἀλφάβητο, τὸ ὁποῖο εἶχε ἐπινοήσει ὁ Ἅγιος Κύριλλος, τροποποιημένο ἀπὸ τὸν ἴδιο⁶, καὶ μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Ἅγιος Κλήμης μετέφρασε πολλὰ ἔργα προερχόμενα ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, ἔτσι ὥστε ἡ νέα Ἐκκλησία νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα νὰ οἰκοδομηθῆ ἐπάνω στὶς στερεές βάσεις τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως.

Ἐφρόντισε νὰ χειροτονηθοῦν περισσότεροι ἀπὸ τριακόσιους μεταξὺ τῶν Μαθητῶν του, τοὺς ὁποίους ἄφησε νὰ διαμένουν στὶς ἐνορίες μὲ σκοπὸ νὰ ἐμβαθύνουν στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο καὶ νὰ ἐργα-

Χειρόγραφο,
τὸ ὁποῖο γράφθηκε ἀπὸ τὸν
Ἅγιο Κλήμεντα στὴν
Πολωνία κατὰ τὸ ἔτος 868.

Ἡ ἀναπαλαιωμένη Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος στὴν Ἀχρίδα, ὅπου φυλάσσονται τὰ ἱερὰ Λείψανα τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος.

σθοῦν ὑπομονετικὰ γιὰ τὴν ἐκρίζωσι τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων καὶ δεισιδαιμονιῶν.

* * *

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Βόριδος (907), ὁ υἱός του Συμεὼν Α΄ ὁ Μέγας (893-927), ἐπέδειξε τὸν ἴδιο ζήλο γιὰ τὸν εὐαγγελισμό τοῦ λαοῦ του⁷. **Εἶχε** σὲ μεγάλη ὑπόληψι τὸν Ἅγιο Κλήμεντα, θεωρῶν αὐτὸν πνευματικό του Πατέρα, καὶ προώθησε τὴν χειροτονία αὐτοῦ στὴν Ἐπισκοπὴ τῆς Βέλιτσα (ἡ Δρέμβιτσα), μὲ δικαιοδοσία ἐπὶ τῆς δυτικῆς Μακεδονίας.

Πρῶτος Ἱεράρχης σλαβικῆς καταγωγῆς, ὁ Ἅγιος Κλήμης ἀναδείχθηκε ἄξιος διάδοχος τῶν Ἀποστόλων καὶ διπλασίασε τὶς προσπάθειές του στὸ κήρυγμα καὶ τὴν μόρφωσι τοῦ λαοῦ του, ἔργο τὸ ὁποῖο θεωροῦσε σημαντικώτερο ἀπὸ τὸ καθημερινὸ ψωμί.

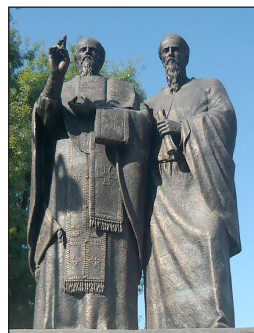
Κατὰ τὸν ἐλεύθερο χρόνο του, συνέχισε τὸ μεταφραστικὸ ἔργο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου⁸ καὶ περνοῦσε τὶς νύκτες του ἐν προσευχῇ.

Γιὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψι ἱεροκηρύκων, συνέθεσε στὰ σλαβονικὰ σειρὰ Ὁμιλιῶν γιὰ τὶς κύριες ἑορτὲς τοῦ ἔτους, τὶς ὁποῖες οἱ Ἱερεῖς ἐδιάβαζαν στὸν λαό, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν τρέφουν μὲ τὴν διδασκαλία τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Μετέφρασε καὶ συνέθεσε ἐπίσης Ἀκολουθίες γιὰ τὶς ἑορτὲς τῶν Ἁγίων καὶ ἔδωσε μεγάλη προσοχὴ στὴν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο συνέβαλε περισσότερο ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο στὴν μεταστροφὴ καὶ κατήχησι τοῦ λαοῦ. **Ἰδρυσε** στὴν Ἀχρίδα Μονὴ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Παντελεήμονα, καθὼς καὶ Ναό, ὅπου τοῦ ἄρесе νὰ ἀποσύρεται. **Μία** ἡμέρα ἐπισκέφθηκε τὴν πόλι αὐτὴ γιὰ ποιμαντικούς λόγους. **Δύο** τυφλοὶ παραλυτικοὶ ἔπесαν στὰ πόδια του γιὰ νὰ τοῦ ζητήσουν βοήθεια. **Ἀφού** βεβαιώθηκε, ὅτι δὲν ἦταν κανένας ἄλλος παρών, ὁ Ἅγιος ὕψωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ καὶ ἀμέσως οἱ δύο ἀνάπηροι ἐσηκώθησαν θεραπευμένοι.

* * *

Μετὰ ἀπὸ εἴκοσι ἔτη ἀποστολικοῦ ἔργου, ὁ Ἅγιος Κλήμης, ἔχων φθάσει σὲ προχωρημένη

Οἱ Ἅγιοι Κλήμης καὶ Ναούμ.

Ὁ Τάφος τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος στὴν Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, Ἀχρίδα.

ἡλικία ἐξήτησε ἀπὸ τὸν Τσάρο Συμεὼν νὰ τὸν ἀπαλλάξει, προκειμένου νὰ ἀφιερῶσι τὶς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ στὴν προσευχὴ στὴν Μονὴ τῆς Ἀχρίδος.

• Ὁ Τσάρος, αἰφνιδιασμένος, ὠρκίσθηκε ὅτι δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ ἰδῆ ἄλλον στὸν ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο καὶ ὅτι προτιμοῦσε νὰ παραιτηθῆ ὁ ἴδιος παρὰ νὰ ἀφήσῃ τὸν Ἅγιο νὰ ἀποσυρθῆ.

• Ὁ Ἅγιος Κλήμης ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποταχθῆ καὶ ὑποσχέθηκε νὰ μὴν κἀνὴ πάλι λόγο γιὰ παραιτήσι. Μόλις ὅμως εἰσήλθε στὸ Μοναστήρι

τοῦ ἀσθένησε.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐμφάνισι ἐν ὁράματι τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, οἱ ὅποιοι τοῦ ἀνήγγειλαν τὴν ἐπικειμένη ἐκδημία του, ἐτακτοποίησε τὶς ὑποθέσεις του, συνέταξε τὴν *Διαθήκη* του καὶ κατόπιν παρέδωσε τὴν ψυχὴ του εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, στίς 27 Ἰουλίου 916.

• Πολὺ σύντομα τιμήθηκε ὡς Ἅγιος Ἀπόστολος τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία δὲν τοῦ ὀφείλει μόνο τὸν εὐαγγελισμό της καὶ τὴν πρώτη ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσί της, ἀλλὰ καὶ τὰ θεμέλια ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔμελλε σύντομα νὰ μεταδοθῆ στὴν Ρωσία καὶ στοὺς ἄλλους σλαβικοὺς λαούς.

1. Ἡ ἐπωνυμία αὐτὴ δὲν δηλώνει τὴν ἐπισκοπικὴ Ἴδρα του, ἀλλὰ τὸν τόπο τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν Λειψάνων του, διότι ἡ Ἀχρίδα θὰ γίνῃ ἐπισκοπὴ πολὺ ἀργότερα, ὑπὸ τὸν Τσάρο Σαμουὴλ (980-1014), ὁ ὁποῖος τὴν ἔκανε πρωτεύουσα τῆς χώρας.

• Ὄταν ἡ Βουλγαρία περιήλθε πάλι ὑπὸ βυζαντινὴ κυριαρχία μετὰ τὸ 1019, ἡ Ἀχρίδα πέρασε στὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως μαζί μὲ τὶς ἐλληνικὲς ἀρχιεπισκοπές, οἱ ὁποῖες τὴν κατέστησαν κέντρο ἀκτινοβολίας τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Σταδιακὰ ἀπώλεσε τὸν βουλγαρικὸ χαρακτήρᾳ της, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πατριαρχείου τοῦ Τιρνόβου (1186), καὶ ὁ ὑπόλοιπος σλαβικὸς πληθυσμὸς τῆς πέρασε τελικὰ στὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Ἰπεκίου (Πέτς) τὸ 1219. Ἡ πόλις κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1394.

• Τὸν *Βίον* τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος ἔγραψε ὁ Ἅγιος Θεοφύλακτος Ἀχρίδος († Μνήμη: 31η Δεκεμβρίου). Μνημονεύεται ἐπίσης στίς 22 Νοεμβρίου.

2. Ὄνομάζονται ἐπίσης οἱ «Πέντε τῆς Ἀχρίδος» ἢ, ὅταν συναριθμοῦνται μὲ τοὺς δύο διδασκάλους τους, οἱ «Ἑπτὰ Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων».

3. Προερχόταν δηλαδὴ ἀπὸ κάποιον ἀπὸ τοὺς σλαβικοὺς πληθυσμούς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐγκατασταθῆ σὲ βυζαντινὰ ἐδάφη καὶ σταδιακὰ ἐξελληνίσθησαν.

4. Βλ. † Μνήμη: 2α Μαΐου. Βαπτισμένος τὸ 864, ὁ Βόρις ἀνέλαβε τὴν μεταστροφή τοῦ λαοῦ του μὲ τὴν βοήθεια Ἱεραποστόλων ἀπὸ τὸ Βυζάντιο. Μετ' ὀλίγον ὁ Τσάρος ἐστράφη πρὸς τὴν Ρώμη, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσῃ ἕναν Ἀρχιεπίσκοπο καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ ἀπογοη-

τεύθηκε οίκτρως καὶ ζητοῦσε νὰ συμφιλιωθῆ μετὸ Βυζάντιο τὴν στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφθασαν ὁ Ἅγιος Κλήμης καὶ οἱ ἄλλοι Μαθητὲς τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου.

5. Μία περιοχὴ, ἡ ὁποία κάλυπτε κατὰ προσέγγισι τὴν σημερινὴ δυτικὴ Μακεδονία καὶ νότια Ἀλβανία.

6. Στὴν πραγματικότητά εἶναι ἡ *γραφὴ*, τὴν ὁποία ἐπενόησε ὁ Ἅγιος Κλήμης, ὁ ὁποῖος προσήρμοσε τὴν *γλαγολιτικὴ γραφὴ* τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου. *Ἐλαβε κατόπιν τὴν ὀνομασίαν *Κυριλλικὸ Ἀλφάβητο*.

7. Ἡ βασιλεία του ὠνομάσθηκε ὁ «χρυσοῦς αἰὼν» τοῦ βυζαντινο-βουλγαρικοῦ πολιτισμοῦ.

8. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ Ἅγιος Κλήμης θεωρεῖται, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς θεμελιωτὰς τῆς *Σλαβικῆς Γραμματείας*.

*Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγιῶ Θεῷ, τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ,
προσκύνησις καὶ εὐχαριστία, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν!*